

ניחוחות לפרשת בראשית

השבת אנו זוכים להתחיל מבראשית, בתקוה ובתפילה להמשיך להתחדש ולהוסיף עוד נדבך על מה שזכינו ללמוד ולחדש עד כה, להגיע לרבדים חדשים בלימוד ולגלות עולמות של תוכן שעדיין לא נחשפנו אליהם.

הפסוק "זה ספר תולדות אדם" (בראשית ה' א') נדרש בבראשית רבה פרשה כ"ד בכמה אופנים.

פירוש אחד אומר כי הקב"ה הראה לאדם הראשון דור דור ודורשיו ומנהיגיו. לאורך כל שנות ההיסטוריה, מי יהיו המנהיגים, מי יהיו גדולי הדור, ומי יהיו החכמים שיתוו את הדרך ויעמדו בראש הציבור והעם. אדם הראשון זכה וראה מקצה העולם ועד קצהו את רצף כל המנהיגים שיעמדו לעם ישראל.

פירוש אחר מבאר כי משמעות המילים "זה ספר תולדות אדם" היא- זה הספר שהתולדות של אדם הראשון יקבלו אותו, כלומר התורה על תרי"ג מצוותיה ניתנה לבניו של אדם הראשון ולא לאדם הראשון, וזאת מאחר שחטא בעץ הדעת. היתה בידי מצוה אחת לא לאכול מעץ הדעת, ומאחר ולא קיימה איננו ראוי לקבל את התורה כולה על מצוותיה.

בן עזאי קובע שם במדרש את ז' שפסוק זה הוא כלל גדול בתורה, ובכך הוא חולק על ר' עקיבא שדורש כך על "ואהבת לרעך כמוך".

מה מביא את בן עזאי לקבוע כי לפנינו "כלל גדול בתורה"?

פירושים רבים נאמרו בניסיון ליישב שאלה זו, על פי דרשה נוספת המופיעה שם במדרש בסמוך: "כל האומניות אדם הראשון למדם ... , רבנן אמרין אפי' סירגולו של ספר-אדם הראשון למדו, שנאמר זה ספר הוא וסירגולו"

מה נתחדש באומנות זו ומה כלול בה?

סירגולו של ספר משמעותו לשרטט כל יריעה של ספר תורה בקווים ישרים בחריטה מבלי דיו, ומתחת לקווים אלו כותבים את אותיות הס"ת באופן שהשורות יהיו ישרות, ויריעה שאינה מסורגלת פסולה.

וכי יש בזה סוד מקצועי שהיה צריך להנחיל לאדה"ר כמקצוע מבטיח וכאומנות נדרשת וחשובה? האם אין זו מלאכה טכנית פשוטה שאין צורך לציין כי אדם הראשון עבר קורס מיוחד בלימוד מקצוע זה?

נראה שיש בכך עומק נוסף המבטא את היסודות עליהן תלויות האותיות. מעבר לכתב הגלוי מסתתר עומק רב שהוא הבסיס לתוכן המפורש. הוא לא נכתב בדיו ואינו נגלה, אך השרטוט טומן בחובו רזים אלו. כדי לעמוד על תוכנם יש לעמול ולהעמיק בחקר הפסוקים, משמעות תכנם, והמסר הכלול בהם. רק אחרי יגיעה מרובה זוכים להבין ולהשכיל מהי הכוונה הנסתרת הכלולה בהסתר בשרטוט בו נכלל היושר המדריך כל פסוק. "וכתוב יושר דברי אמת" (קהלת י"ב י).

יתכן שבן עזאי השקדן המופלא הוא שמעיד שזה כלל גדול בתורה ללמדנו שרק אם נעמול ונתיגע אכן נזכה לגלות באמת את תוכן הספר לאשורו.

חובתנו לחנך לעמל בהבנת התורה שכן רק אם יגעת ומצאת תאמין. וגם המוכשרים שמסוגלים להבין הכל בקלות ובמהירות מחויבים להשקיע לפי כחם ולהעמיק יותר כל אחד לפי כשרונותיו. נמשיך לעודד השקעה ולתגמל כל תלמיד שטורח ועמל על תלמודו.

בברכת שבת שלום ומבורך

שושי נגר